

УДК 658.14

О. С. Бондаренко,
д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ¹

O. Bondarenko,
Ph. D., Professor of Department of Finance, Kyiv National Trade and Economic University, Kyiv

TRENDS OF THE FUNCTIONING OF FINANCIAL MARKET IN THE ECONOMY OF UKRAINE

У статті досліджено характерні особливості розвитку цифрової економіки та обґрунтовано тенденції функціонування фінансового ринку під впливом активізації процесів цифровізації. Визначено умови цифровізації фінансового ринку, розкрито роль цифрових технологій у забезпеченні позитивної динаміки показників фінансового ринку та виокремлено основні компоненти їх раціонального застосування. Аргументовано, що цифрова економіка змінює підходи до функціонування фінансового ринку, а також вимоги до використовуваних інформаційних технологій в ході реалізації фінансових операцій. Розкрито характер використання цифрових технологій складовими інституційної структури фінансового ринку та обґрунтовано особливості розвитку FinTech. Визначено пріоритетні завдання держави у напрямі забезпечення успішної реалізації засобів цифровізації на фінансовому ринку України.

In the article the characteristic features of the development of the digital economy are investigated and the tendencies of functioning of the financial market under the influence of activation of digitalization processes are grounded. The conditions of digitalization of the financial market are determined, the role of digital technologies is revealed in ensuring the positive dynamics of financial market indices and the main components of their rational application are identified. It is argued that the digital economy changes approaches to the functioning of the financial market, as well as requirements for used information technologies in the course of financial transactions. The nature of the use of digital technologies as part of the institutional structure of the financial market is revealed and the features of FinTech development are grounded. The priority tasks of the state in the direction of ensuring the successful implementation of digitalization facilities in the financial market of Ukraine are determined.

Ключові слова: фінансовий ринок, цифровізація, розвиток, позитивна динаміка, цифрові технології, інституційна структура.

Key words: financial market, digitalization, development, positive dynamics, digital technologies, institutional structure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Світова фінансова система активно використовує сучасні цифрові технології. Фінансовий ринок — це один із ключових секторів для впровадження циф-

рових інновацій та масштабного їх використання. Тому, оцінюючи тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України, доцільно визначати вплив цифрових технологій на його розвиток. Остан-

¹ Роботу виконано в межах фундаментальної науково-дослідної роботи (№ 645/20 "Архітектура фінансової системи як інструмент суспільного розвитку" 0117U000506).

німи роками технологічним проривом індустрії на фінансовому ринку стали онлайн-продажі, за яких є можливим за допомогою гаджета зареєструватися в керуючій компанії, стати власником акцій корпоративного інвестиційного фонду або власником інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду. На думку Олександра Гончарова, "...одним з основних драйверів зростання української економіки стають ринкові приватні інвестиції, якісно управляти якими все більше допомагають цифрові й телекомунікаційні технології". Це свідчить про те, що цифрова економіка є акселератором соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі, яка передбачає цифрове перетворення всіх сфер життєдіяльності, надаючи їм значний економічний та соціальний ефекти.

Один із сучасних напрямів використання цифрових технологій на фінансовому ринку є нові форми Digital-маркетингу з використанням соціальних мереж, роликів в інтернеті з інформацією про інвестиційні продукти, інвестиційні рішення. Найголовнішим аспектом для швидкої та якісної роботи компаній з управління активами в сучасному інформаційному середовищі є вихід на публічний майданчик електронної біржі, що дозволяє істотно скоротити витрати для клієнтів і прискорити проведення угод. Разом з цим, практики зазначають, що недовіра і незнання громадян, тобто відсутність фінансової грамотності, досі створюють певні труднощі у подальшому впровадженні цифрових технологій на українському фінансовому ринку. Це, в першу чергу, обумовлено тим, що процес здобування знань у наших громадян про компанії з управління активами з корпоративними інвестиційними фондами знаходиться на рівні 6—8% від потенційної цільової аудиторії — інвесторів. На відміну від цього, що на Заході — цей показник трохи більше 50%, а за оцінками китайських колег — він досягає 60%. Такі обставини визначають необхідність подальшого дослідження особливостей використання цифрових технологій у всіх сферах економічного життя та оцінки їх впливу на покращення тенденцій функціонування фінансового ринку в економіці України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомими дослідженнями з позиції розвитку наукових та практичних підходів до використання цифрових технологій у всіх сферах суспільного життя є праці таких вчених: Е. Вільямс, Д. Енгельбара, Е. Петера, С. Хантінгтон, Р. Інклар, М. Тіммер, Б. Ван Арк, С. Волосович, В. Гейц, А. Гриценко, Н. Краус, М. Тарасюк. Дослідниками визначають особливості використання таких цифрових технологій: BioTech, NanoTech, BlockChain, RetailTech, FinTech, LegalTech, Digital-marketing, Grid-технології, GovTech, e-ID. Незважаючи на значні здобутки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо активізації процесів цифровізації економіки, на сучасному етапі функціонування фінансового ринку важливим є поглиблення досліджень, пов'язаних із оцінкою впливу цифрових технологій на підвищення ефективності його функціонування.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є обґрунтування тенденцій розвитку фінансового ринку в економіці України та визначення ролі цифрових технологій у забезпеченні позитивних змін його функціонування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасні тенденції розвитку світової економіки визначаються активним використанням інформаційно-інтелектуальних і цифрових технологій, які забезпечують повну реалізацію людського потенціалу і штучного інтелекту. Поширеність зазначених процесів зумовлює існування цифрової економіки, яка характеризується активним впровадженням цифрових технологій збереження, обробки й передачі інформації в усіх сферах суспільства.

Цифрові технології розвиваються з експоненційною швидкістю, докорінно змінюючи суть бізнесу, дематеріалізують, демонетизують та демократизують кожну галузь. Завдяки сучасним технологіям в Україні з простої ідеї народжуються успішні бізнеси на кшталт Augmented Pixels (відомий завдяки розробці технологій і додатків у сфері доповненої реальності); Paymentwall (надає понад 120 методів оплати в усьому світі); Kwambio (інтернет-магазин дизайнерських 3D-моделей) [1].

У напрямі розвитку цифрової економіки в Україні схвалено Концепцію її розвитку на 2018—2020 роки та затверджено план заходів щодо реалізації [2]. В ній задекларовані лібералізація законодавчої, нормативної, регуляторної політики держави у сфері використання безготівкових розрахунків, чітке законодавче врегулювання порядку діяльності фінансових установ у цій сфері, а також лібералізація валютного регулювання з метою максимального усунення нормативних бар'єрів у сфері використання міжнародних систем і технологій безготівкових розрахунків, у т.ч. здійснення платежів.

Характерною особливістю цифрової економіки — це її зв'язок з економікою на вимогу (on-demand есопому), яка передбачає отримання доступу до товарів і послуг у момент, коли це потрібно. Отримання замовлень відбувається онлайн, а їх виконання — офлайн. Основними перевагами цифрової економіки є висока швидкість отримання необхідного продукту, зниження вартості для кінцевого користувача завдяки зниженню кількості посередників, спрощення виходу постачальників до споживачів. Вважається, що технологічні зміни мають значний вплив на економічний розвиток країни. За даними Світового банку цифрові дивіденди (або результати від цифрових трансформацій) — це динамічне зростання економіки, бізнес діяльності, а отже, і податкові надходження, притік нових інвестицій тощо [3].

Етап цифровізації економіки відображає виклики та загрози, які вимагають від суб'єктів господарювання концентрації фінансового потенціалу на напрямках залучення та впровадження сучасних цифрових технологій. Важливого значення набувають розробка та практичне використання цифрових технологій в управлінні операціями на фінансовому ринку.

На сучасному етапі цифровізація фінансового ринку створила умови для:

— комп'ютеризації внутрішньої структури фінансового ринку та створення сучасного фінансового телекомунікаційного середовища;

— орієнтування фінансової діяльності на впровадження передових цифрових технологій;

— формування базових стандартів, що регламентують форму представлення, способи обробки та пересилання даних інформації (протоколи обміну, інтерфейси) з врахуванням міжнародних стандартів аналогічного призначення;

— створення основних компонентів інформатизації інфраструктури фінансового ринку;

— досягнення чіткої взаємодії із національною інформаційною системою;

— виходу в глобальну комп'ютерну мережу для користування нагромадженими базами даних про учасників фінансового ринку;

— здійснення масштабного застосування інтегрованих систем обробки інформації;

— відслідковування зростаючих можливостей використання цифрових технологій.

Розвиток цифрової економіки призвів до практичної реалізації цифрової трансформації у всіх аспектах бізнесу. Цифровізація в межах інститутів фінансового ринку сприяє узгодженому управлінню всіма процесами на основі створення високоорганізованого середовища, що охоплює і об'єднує інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних знань, інші засоби інформації. Вона визначає можливості ефективного впровадження різних цифрових технологій, розвиваючи "Big Data", "розумну" техніку, "розумні" галузі і міста, цифрові (електронні) фінанси (FinTech), технології проектування (BIM) і державні послуги (E-Gov).

Успішне формування цифрової економіки потребує ефективного використання та функціонування трьох компонентів [4]. Вони є прийнятними і для успішної її реалізації на фінансовому ринку. Це такі компоненти як:

— нормативно-правова база, яка б дозволяла фінансовим інститутам повною мірою використовувати цифрові технології для впровадження інновацій;

— навички, необхідні працівникам, власникам, державним службовцям для використання можливостей цифрових технологій;

— ефективні і підзвітні інститути, що використовують інтернет для розширення прав і можливостей громадян.

Фінансові ринки сьогодні є глобальними і повністю формуються під впливом цифрових технологій, як наслідок, постійно з'являються нові форми і елементи фінансової інфраструктури, зокрема віртуальні банки, фінансово-технічні компанії, міжнародні системи електронних грошей, ринок цифрових валют.

Фінансовий ринок має значний потенціал щодо використання сучасних цифрових технологій. Дослідниками доведено, що за умови належного рівня інформаційних технологій забезпечується миттєва передача інформації від одного до іншого суб'єкту фінансового ринку, що значно покращує роботу фінансових інститутів та сприяє розвитку економіки в цілому. Виходячи з цього, вітчизняним учасникам фінансового ринку не-

обхідно постійно використовувати досвід розвинутих країн у напрямку забезпечення ефективності його розвитку.

У сфері фінансів це зумовило появу нефінансових компаній, які надають традиційні фінансові послуги (FinTech, Фінтех). Патрік Шуфель [5, с. 45] зазначає, що Фінтех — це нова фінансова індустрія, яка застосовує новітні технології для поліпшення фінансової діяльності. Д'яконова І. [6] "фінтех" пропонуємо визначати як багатовекторну, унікальну та всеосяжну форму взаємовпливу новітніх технологій на фінансову індустрію, що характеризується кількісним і якісним її розвитком за рахунок стартапів та підвищення ефективності надання послуг. Фінтех представляє технології, які кардинально змінюють традиційні фінансові послуги, включаючи мобільні платежі, грошові перекази, кредити, збір коштів та управління активами.

Науковцями виділено три етапи розвитку фінтеху [7]. Перший (Фінтех 1.0) тривав до 1987 р., коли фінансова галузь використовувала інформаційні технології, базовані здебільшого на аналоговій передачі даних. Другий (Фінтех 2.0) тривав протягом 1987—2008 рр., коли різноманітні технологічні інновації запроваджували й фінансували переважно лідери фінансового сектору. Третій етап (Фінтех 3.0) почався після 2008 р., коли посткризове регулювання фінансових інститутів вимагали від менеджменту усунення фінансових труднощів, що виникли внаслідок кризи. В результаті з'явилися численні стартапи, які пропонували ефективні рішення для фінансових інститутів, та визначали високі можливості цифровізації в перспективі. Поштовхом для активізації розвитку фінтеху стали зміни європейського регуляторного законодавства — директиви "The Directive Payment Services II" (PSD2), які зобов'язують банки відкривати програмний софт довірчій третій стороні за згоди споживач послуг [8].

На фінансовому ринку позитивними змінами, пов'язаними із практичним застосуванням цифрових технологій є поява нових стартапів і компаній, спрощення доступу до фінансових послуг, покращення залучення продавцями фінансових послуг нових клієнтів; удосконалення процедур обліку, аналізу та оцінки, динамічне управління грошовими ресурсами фінансових посередників, поліпшення взаємодії продавців фінансових послуг із регуляторами, стимулювання розвитку фінансових послуг та підвищення їх якості [9].

Розвиток цифрових технологій потенційно може вплинути на страхування, платіжну сферу, інвестування, залучення капіталу, депозити і кредитування, сфери транскордонних платежів, банківських переказів, перезакладення активів, реструктуризації іпотек і звітності банків перед регуляторами і навіть регуляторний нагляд. Сьогодні фінтех включає десятки або сотні мільярдів доларів інвестицій щороку, значний потік якісних змін, які, взявши початок у фінансовому секторі, виходять далеко за його межі й торкаються більшості сфер людської життєдіяльності, зокрема економічних та соціальних [10]. Згідно з останніми поданими звітами, станом на середину 2017 року обсяг інвестицій в індустрію Фінтех перевищив 8,4 мільярди доларів США. Згідно з ба-

зою даних LTP MEDICI, на сьогодні зареєстровано понад 10 тисяч фіттех-компаній, що працюють у різних сферах економічної діяльності.

Найбільш активно інноваційні засоби цифровізації намагаються впровадити банки та страхові компанії. Це обумовлено їх прагненням відповідати сучасним вимогам клієнтів та, в результаті, забезпечувати нарощування активів і постійний розвиток. Банки останніми роками активно займаються вдосконалення внутрішніх процесів у частині підвищення ефективності процесу інкасації простроченої дебіторської заборгованості, уникаючи будь-яких негативних впливів на відносини з клієнтами. Прикладом є "ZUNO: The Multi-Country Direct Banking Standardization in the CEE region" — банківська платформа, що оптимізує IT-структуру та стандартизує реалізацію онлайн-банкінгу (Чехія) та "Smart Collect" — інтелектуальний автоматизований процес збирання боргів за сценарним підходом. (Польща) [11]. Пріоритетними напрямками розвитку FinTech в Україні є цифровий банкінг (без банківських відділень), електронні платежі, онлайн кредитування (P2P, B2P і кредитування фінансових компаній) та страхування (автостраховання, туристичне страхування). Електронні платежі сприяють формуванню більш стабільного і відкритого бізнес-середовища, скорочують масштаби тіньової економіки та формують більш високу потенційну базу для регулювання податкових надходжень та фінансової інтеграції для урядів різних країн) [13].

Активний розвиток цифрових фінансових технологій, що став наслідком інформаційної революції, змінив підходи до збору інформації про учасників фінансового ринку. Значний обсяг неоднорідних та неструктурованих даних, що накопичується в цифровому середовищі та має велике практичне значення для регуляторів фінансового ринку, потребує інтелектуального підходу до їх збору, обробки та аналізу, що створює необхідність автоматизації цих процесів. Значну вигоду від використання цифрових технологій також мають учасники фінансового ринку, що постійно генерують ідеї, оскільки з'являються нові моделі фінансування. Однією з них є краудфандинг. В Україні краудфандинг знаходиться на стадії становлення. У 2012 році з'явилася перша вітчизняна краудфандингова платформа "Спільнокошт". За перші два роки "Спільнокошт" допоміг зібрати своїм користувачам 3,8 млн грн Здебільшого на базі цієї платформи організовувалося фінансування соціальних, культурних та екологічних проектів. Тільки нещодавно ця компанія почала організовувати збір коштів для реалізації технологічних новинок. На початку 2013 року почала свою роботу друга в Україні краудфандингова компанія "NaStarte". За її сприяння збираються кошти на фінансування проектів у сфері культури, спорту, комп'ютерних ігор та новітніх технологій. Ця платформа має більш комерційне спрямування, ніж "Спільнокошт". Майже 90% усіх розміщених на базі "NaStarte" проектів — комерційні [12]. Український ринок краудфандингу потребує удосконалення та розвитку. Акумуляувати кошти на реалізацію амбіціозного високотехнологічного проекту, стартапу з продуктом, який буде орієнтовано на західний чи азійський ринок на українських платформах практично неможливо. В результаті для реалізації інноваційних ідей дово-

диться користуватися послугами європейських та американських краудфандингових компаній.

Така ситуація обумовлена певними суб'єктивними та об'єктивними причинами. Основними з них є відсутність спеціального законодавства щодо регулювання фінансових відносин, обмежені можливості переведення електронних грошей, низький рівень довіри до стартапових проектів, нерозвиненість умов соціальної відповідальності бізнесу.

Важливим для успішної реалізації засобів цифровізації на фінансовому ринку є виконання таких завдань:

- формування у суспільства бачення про те, що трансформаційні зміни на фінансовому ринку під впливом впровадження цифрових технологій є пріоритетним завданням стратегії розвитку;
- забезпечення інтегрування цифрових технологій до інституційної структури фінансового ринку та постійний моніторинг нових ідей;
- формування в системі інституційного регулювання фінансового ринку аналітичного потенціалу даних, який дозволить здійснювати моніторинг та діагностувати характер фінансових операцій;
- встановлення балансу між кадрами і технологіями на основі співставлення потреб цифрової економіки та можливостей формування в персоналі затребуваних компетенцій;
- формування у фахівців цифрової грамотності, яка визначить здатність користувача упевнено, ефективно і безпечно застосовувати інформаційно комунікаційні технології в різних сферах життя [14];
- стандартизація цифрового обліку на фінансовому ринку та формування відповідної інформації для прийняття фінансових рішень.

ВИСНОВКИ

В умовах цифровізації економіки розробка дієвих механізмів функціонування фінансового ринку потребує впровадження сучасних цифрових технологій. Найбільші можливості їх використання мають складові інституційної структури фінансового ринку на основі формування єдиного цифрового простору. В його межах удосконалення комунікаційного доступу та підвищення довіри дозволить оптимізувати взаємовідносини та створить умови для підвищення ефективності фінансових послуг та операцій.

Позитивні тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України можливі за рахунок виконання цілого комплексу заходів і завдань, пріоритетне місце серед яких належить апробуванню цифрових технологій і платформ фінансовими інститутами. Покращення тенденцій розвитку фінансового ринку в умовах розвитку цифрової економіки визначають необхідність розробки та реалізації комплексу заходів щодо впровадження спеціалізованого нормативно-правового регулювання діяльності сфери FinTech. Подальші дослідження мають бути спрямовані на формування механізмів інституційного регулювання фіттех, як форми взаємодії суб'єктів фінансового ринку. Ефективне інституційне регулювання фіттех, гарантуватиме безпеку для користувачів та визначить можливості подальшого успішного впровадження новітніх цифрових технологій на фінансовому ринку.

Література:

1. Стратегія майбутнього Нова ера цифрової трансформації Центральна та Східна Європа [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ua/Documents/research/c500/CETop500_2016_ua.pdf
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
3. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки / Г.Т. Карчева, Д.В. Огородня, В.А. Опенько / Фінансовий простір. — 2017. — № 3 (27). — С. 13—21.
4. Доклад о мировом развитии "Цифровые дивиденды". Группа Всемирного банка. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/>
5. Schueffel P. Taming the Beast: A Scientific Definition of Fintech. Journal of Innovation Management. 2016. Vol. 4 (4). P. 32—54. URL: <http://www.open-jim.org/article/view/322/221>
6. Д'яконова І., Педич А. Сутність поняття "фінтех": розвиток категоріального апарату та дослідження ролі на світовому фінансовому ринку // Економічний дискурс. Міжнародний науковий журнал. — 2017. — Вип. 3. — С. 7—16.
7. Arner D. FinTech: Evolution and Regulation / D. Arner [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0011/1978256/D-Arner-FinTech-Evolution-Melbourne-June-2016.pdf
8. European Parliament adopts European Commission proposal to create safer and more innovative European payments // Press release / European Commission's website [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5792_en.htm?locale=en
9. Волосович С.В. Домінанти технологічних інновацій у фінансовій сфері / С.В. Волосович // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць вчених і аспірантів. — 2017. — №33-1. — С. 15—22.
10. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання / Г.М. Поченчук // Економіка і суспільство. — 2017. — Вип. 13. — С. 1193—1200.
11. Пантелєєва Н.М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози / Н.М. Пантелєєва // Приазовський економічний вісник. — 2017. — Вип. 3. — С. 68—73.
12. Офіційний сайт інвестиційного порталу InVenture [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru
13. Тарасюк М.В., Кощєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій / М.В. Тарасюк, О.О. Кощєєв // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2017. — Вип. 131. — С. 94—110.
14. Бородкіна І.Л. Цифрова грамотність як фактор реформування вищої школи / І.Л. Бородкіна // Молодий вчений. — 2017 — № 8 (48). — С. 395—399.

References:

1. Deloitte (2016), "Strategies for the future New era of digital transformation Central and Eastern Europe", available at: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ua/Documents/research/c500/CETop500_2016_ua.pdf (Accessed 10 July 2018).
 2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), "The Concept of the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (Accessed 10 July 2018).
 3. Karcheva, H.T. Ohorodnia, D.V. and Open'ko, V.A. (2017), "The digital economy and its impact on the development of national and international economics", *Finansovyy prostir*, vol. 3 (27), pp. 13—21.
 4. The World Bank (2016), "World Development Report "Digital dividends". The World Bank Group", available at: <http://documents.worldbank.org/> (Accessed 10 July 2018).
 5. Schueffel, P. (2016), "Taming the Beast: A Scientific Definition of Fintech", *Journal of Innovation Management*, vol. 4 (4), pp. 32—54, available at: <http://www.open-jim.org/article/view/322/221> (Accessed 10 July 2018).
 6. D'iakonova, I. and Pedych, A. (2017), "The essence of the concept of "Finteh": the development of categorical apparatus and the study of the role of the world financial market", *Ekonomichnyy diskurs. Mizhnarodnyy naukovy zhurnal*, vol. 3, pp. 7—16.
 7. Arner, D. (2016), "FinTech: Evolution and Regulation", available at: http://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0011/1978256/D-Arner-FinTech-Evolution-Melbourne-June-2016.pdf (Accessed 10 July 2018).
 8. European Commission's (2015), "European Parliament adopts European Commission proposal to create safer and more innovative European payments", available at: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5792_en.htm?locale=en (Accessed 10 July 2018).
 9. Volosovych, S.V. (2017), "Dominances of technological innovation in the financial sector", *Ekonomichnyy visnyk universytetu. Zbirnyk naukovykh prats' vchenykh i aspirantiv*, vol. 33-1, pp. 15—22.
 10. Pochenchuk, H.M. (2017), "Financial technologies: development and regulation", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 13, pp. 1193—1200.
 11. Pantieliieieva, N.M. (2017), "Financial innovations in the conditions of digitization of the economy: trends, challenges and threats", *Pryazovs'kyj ekonomichnyy visnyk*, vol. 3, pp. 68—73.
 12. InVenture (2018), available at: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru (Accessed 10 July 2018).
 13. Tarasiuk, M.V. and Koscheiev, O.O. (2017), "Innovations in the Global Digital Financial Sector: Assessing Transformations", *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 131, pp. 94—110.
 14. Borodkina, I.L. (2017), "Digital literacy as a factor in the reform of higher education", *Molodyj vchenyj*, vol. 8 (48), pp. 395—399.
- Стаття надійшла до редакції 16.07.2018 р.*